

REPRODÜKTİF SÜRÜ SAĞLIĞI

Doç. Dr. Hatice Esra Çolakođlu
Ankara Üniversitesi Veteriner Fakültesi
Doğum ve Jinekoloji Anabilim Dalı

İneklerde geçiş döneminde sağlık ve beslenme durumu için parametre takibi

- Geçiş dönemi: prepartum 3 –pp 3 hafta
- Enerji ihtiyacı artar
- Kuru madde tüketimi azalır
- İmmunsupresyon
- Enfeksiyon hastalıklar – metabolik problemler artar
- Beslenme önemli
- Geçiş döneminde süt ineklerinin % 80'inde NED
- Postpartum 2-3. haftalarda maksimum olan NED pp 60. güne kadar devam edebilmekte

Gebelikte fetüsün günlük enerji, protein ve bazı mineral madde ihtiyaçları

İhtiyaç maddesi	190. gün	270-280. gün
Enerji	567 kcal/gün	821 kcal/gün
Protein	62 g/gün	117 g/gün
Kalsiyum	2,3 g/gün	10,3 g/gün
Fosfor	1,6 g/gün	5,4 g/gün

İneklerde farklı dönemlere göre enerji ihtiyacı

600 kg inek prepartum 8. ay	550-600 kg inek postpartum
Yaşama payı: 16,12 Mcal Kolostrum (10 kg): 11 Mcal Buzağı için: 0,82 Mcal	Yaşama payı: 14,02-16,12 Mcal Süt (%3,5 yağlı, 1 litre): 1,16 Mcal

**Doğumdan iki gün önce ve iki gün sonra süt inekleri ve düvelerde enerji ihtiyacı
(Ortalama süt verimi; inek 25 kg/gün, düve 20 kg/gün, %5 yağlı süt) (Mcal/gün)**

Parametre	725 kg İnek		570 kg Düve	
	Prepartum	Postpartum	Prepartum	Postpartum
Yaşam (Mcal/gün)	11,2	10,1	9,3	8,5
Gebelik (Mcal/gün)	3,3	-	2,8	-
Büyüme (Mcal/gün)	-	-	1,9	1,7
Süt verimi (Mcal/gün)	-	18,7	-	14,9
Total (Mcal/gün)	14,5	28,8	14,0	25,1

İneklerde NED'e bağlı olarak pp dönemde görülen bozukluklar ve hastalıklar

Reprodüktif bozukluklar ve hastalıklar	Mineral metabolizması bozuklukları	Enerji metabolizması bozuklukları
<ul style="list-style-type: none"> • Retensiyon sekondinarum • Metritis • Uterus involüsyonunda gecikme • Ovaryum fonksiyonlarında bozukluklar • Anöstrus • Ovaryum kistleri • Tohumlama indeksinde artış • Doğum-ilk östrus aralığında uzama • Doğum-gebe kalma aralığında uzama	<ul style="list-style-type: none"> • Hipokalsemi • Hipomagnezemi • Meme ödemi	<ul style="list-style-type: none"> • Ketozis • Lipomobilizasyonu sendromu • Subakut ruminal asidozis • Abomazum deplasmanı • Tırnak hastalıkları

Süt inekçiliğinde enerji dengesini belirleme ve izleme yöntemleri

Vücut kondisyon skorunun değerlendirilmesi

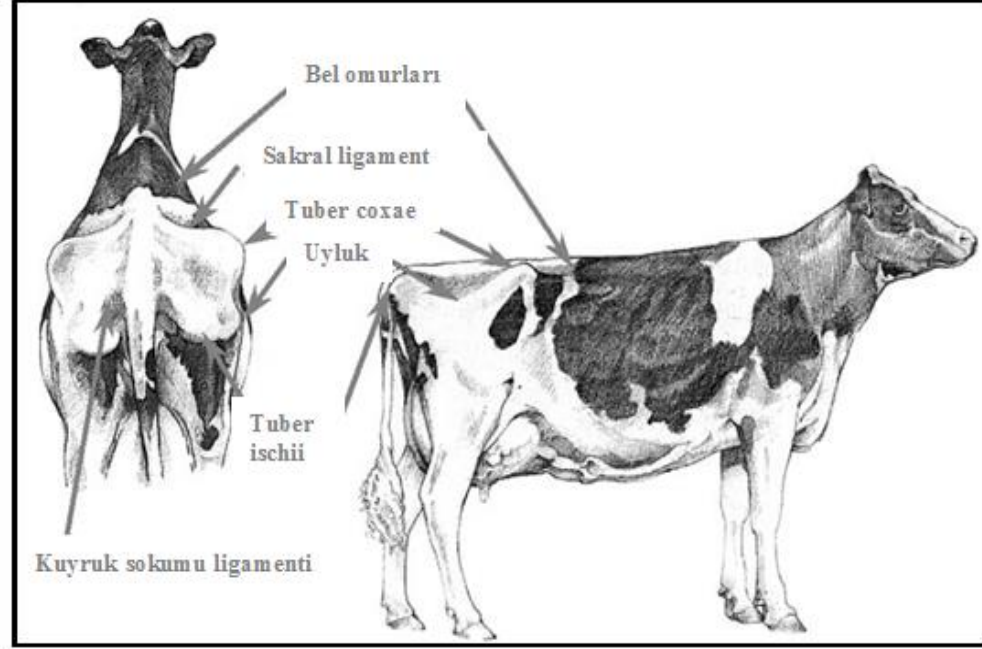
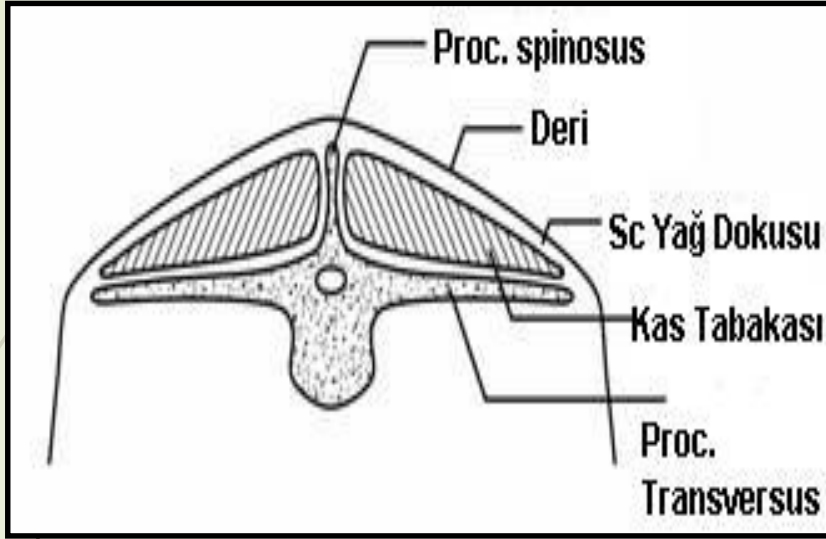
Bazı kan metabolit ve hormon düzeylerinin belirlenmesi

Canlı ağırlığın ölçülmesi

Süt bileşiminin değerlendirilmesi

Kuru madde tüketiminin belirlenmesi

Vücut Kondisyon Skoru

Roche ve ark. (2013);

- İki doğum arası VKS profilinin, laktasyon profilinin yansımasıdır.

- Doğum VKS,
- Postpartum en düşük VKS
- VKS kayıp oranlarının

- Süt verimi,
- Sağlık,
- Reprodüksiyon ile ilişkili

Hastalık risklerinin belirlenmesinde kullanılan

VKS Deęerlerinin Oluşturulması ve Anlamları

VİRJİNYA TEKNİĞİ	
Wildman ve ark., (1982)	
1 .0	Çok zayıf (Kařeksi)
2 .0	Zayıf Kondisyon
3 .0	Orta Kondisyon
4 .0	Yağlı Kondisyon
5 .0	Çok yağlı kondisyon (Obez)

1.0 VKS kaybı = canlı ağırlıkta %10 ya da 50-60 (56) kg ↓

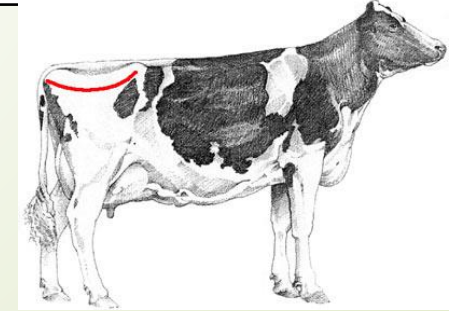
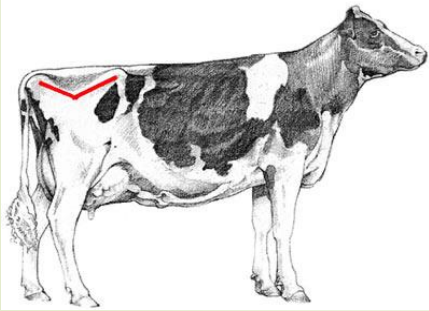
41,6 kg ağırlık kaybının
30,9 kg'ı yağ ve
4,6 kg'ı protein

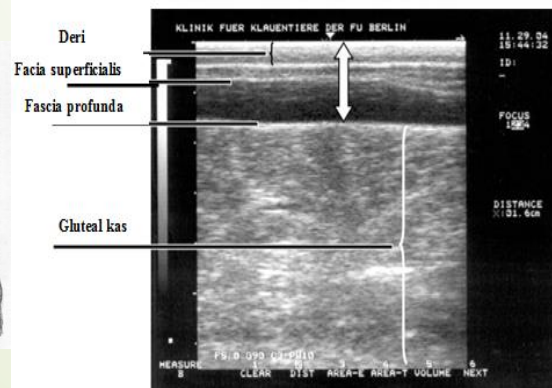
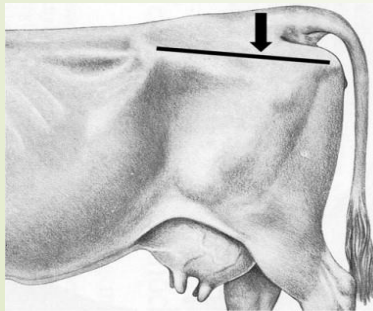
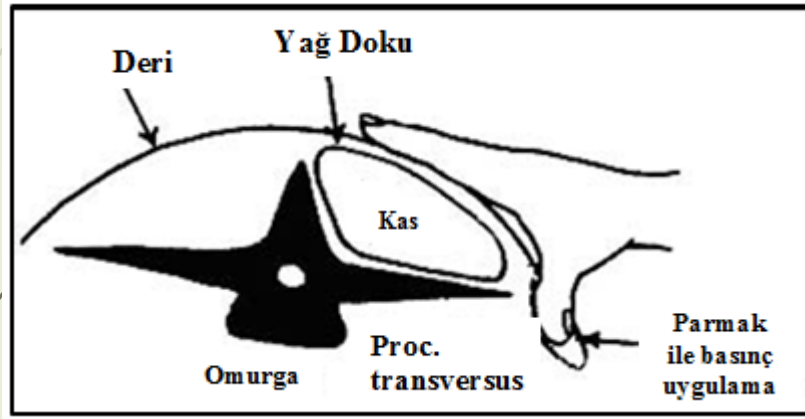
VKS Deęerlerinin Oluşturulması ve Anlamları

Ferguson ve ark., 1994					
Yağlı	>4.0	Saęrı ligamenti	Bel, sağrı ve proc. spinosus yağlı	Kuyruk sokumu ligamenti	Yağlı
	4.0		Yağlı		Yağlı
	3.75		Kısmen görülür		Görünmez
	3.50		Görülür		Kısmen görülür
	3.25		Görülür		Görülür
Zayıf	3.0	Tuber coxae	Yuvarlak	Tuber ischii	Yuvarlak
	2.75		Açısal		Yuvarlak
	2.50		Açısal		Açısal
	<2.5		Açısal, bel omurları görülür		Açısal, proc. spinosus görülür

Vücut Kondisyon Skoru Belirleme Yöntemleri

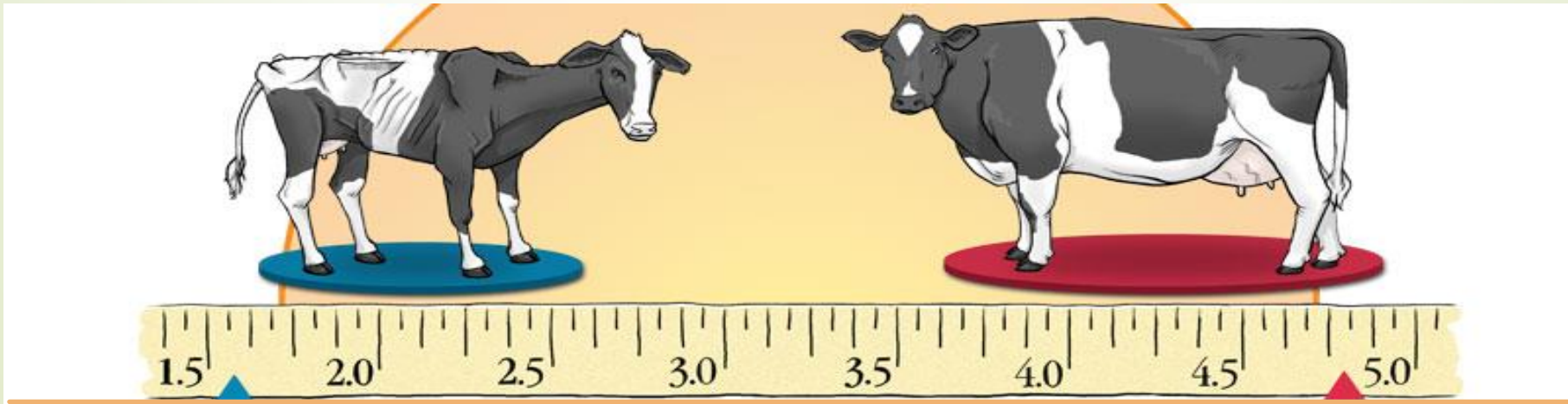
1. İnspeksiyon ve Palpasyon Yöntemi
2. İğne Metodu
3. Ultrasonografi ile

Sırt Yağ Kalınlığı	Vücut Kondisyon Skoru
5-10 mm	0 (Çok Kötü Kondisyon)
10-15 mm	1 (Kötü Kondisyon)
15-20 mm	2 (Orta Kondisyon)
20-25 mm	3 (İyi Kondisyon)
25-30 mm	4 (Çok İyi Kondisyon)
>30 mm	5 (Obez)

İneklerde Önerilen Vücut Kondisyon Skorları

Dönem	Gün	Vücut Kondisyon Skoru		
		Hedef	En az	En fazla
Doğum	0	3.50	3.25	3.75
Erken laktasyon	1-30	3.0	2.75	3.25
Pik süt verimi	31-100	2.75	2.50	3.0
Orta laktasyon	101-200	3.0	2.75	3.25
Geç laktasyon	201-300	3.25	3.0	3.75
Kuru dönem (60 gün boyunca)	>300	3.5	3.25	3.75

Düvelerde Önerilen Vücut Kondisyon Skorları

Dönem	Vücut Kondisyon Skoru			
	Yaş (ay)	Hedef	En az	En fazla
	0-4	2.25	2.0	2.5
4-10	2.5	2.25	2.75	
Puberta öncesi	10-12	2.75	2.5	3.0
Puberta	12-15	3.0	2.5	3.25
Tohumlama	15-20	3.25	3.0	3.5
Doğum	>20	3.5	3.5	3.75

Kan parametreleri

- Süt ineklerinde NED ve oluşan VKS kaybı; kan metabolit ve hormon profilini değiştirmekte ve bu değerlerin değişiminden yararlanılarak kantitatif olarak NED belirlenmekte ve izlenebilmekte
- Sadece hasta hayvanı belirlemeye değil aynı zamanda metabolik, reproduktif ve enfeksiyöz hastalıklar açısından risk oranının da belirlenmesine yardımcı
- Geçiş döneminde en çok kullanılan iki parametre:
  - Esterleşmemiş yağ asitleri (NEFA)
  - β -hidroksibütirik asit (β -HBA) konsantrasyonu

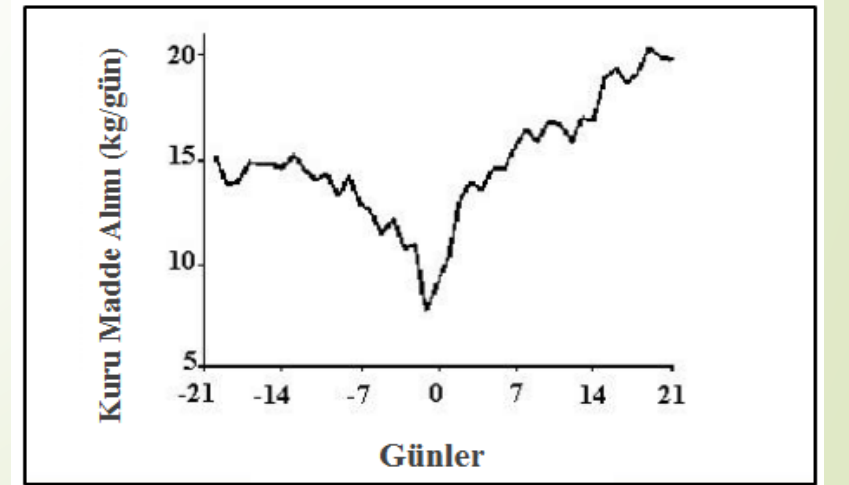
• Esterleşmemiş yağ asitleri (NEFA)	• Glikoz
• Beta hidroksibütirik asit (β -HBA)	• IGF-1
• AST	• İnsülin
• Alkalen fosfataz,	• Kreatin kinaz
• Total bilirubin	• Glutamat dehidrojenaz
• γ -glutamil transferaz	

İneklerde reproduktif farklı dönemlerde serum NEFA ve β -HBA değerleri

Metabolit	NEFA	β -HBA
İleri Laktasyon	<200 μ M/l	500 μ M/l
Buzağılamadan 1 hafta önce	300 μ M/l	800 μ M/l
Buzağılamadan 1 hafta sonra	800-1200 μ M/l	1100 μ M/l
Laktasyonun 30. günü	<300 μ M/l	900 μ M/l

Kuru madde tüketimi

- Hayvana ve rasyona bağılı
- Kuru madde tüketimi gebeliğin son 1 haftasında, kuru dönem başlangıcına göre %30 azalır
- Kuru dönemin ilk 5 haftası CA'ın %1,7-2,0
- Son 3 hafta CA'ın % 1,16-1,36

Canlı Ağırlık Ölçümü

- Sindirim sistemi doluluğu, meme doku büyüklüğü ve doluluğu ve uterus involüsyonu nedenleriyle canlı ağırlık değişkendir
- Tek başına zayıf bir indikatör, enerji depoları aynı ağırlıkta olan inekler arasında %40'a varan oranlarda farklılık gösterebilmekte
- Özel tartı sistemine ihtiyaç var = MALİYET

	İlk gebelik, kg	İkinci gebelik, kg	Üçüncü gebelik, kg
Tohumlama (ay)	367	454	484
1	381	454	488
2	391	460	489
3	400	466	492
4	413	473	497
5	430	482	504
6	447	497	524
7	464	516	543
8	479	525	555
9	495	547	576
Doğum sonrası ay	449	489	512

Süt Kompozisyonu

- Enerji dengesi ve süt kompozisyonu arasında güçlü ilişki var
- Süt kompozisyonu ile enerji dengesinin izlenebilme,
- Avantaj:
  - Süt örneklerinin rutin olarak temin edilebilmesi
  - Örnek alma işleminin hayvan refahı açısından daha uygun olması
- Dezavantaj:
  - Süt kompozisyonu da birçok faktöre bağlı olarak değişim gösterebilmekte
- 4 meme lobundan alınan ve sağımı temsil eden süt örnekleri kullanılmalı

Süt kompozisyonu	Eşik değeri	Örnek alım zamanı
Süt protein düzeyi	<%2,7-2,9	Postpartum 1-12. haftalar
Yağ:protein oranı	>1,4-1,5	Postpartum 1-12. haftalar
Protein:yağ oranı	≤0,75	Postpartum 1-9. haftalar
Aseton konsantrasyonu	>0,7 mmol/L	Postpartum 2-12. haftalar

Kuru Dönemde İdrar pH'sının Ölçümü

- Kuru dönemin son 20 gününde anyonik rasyon verilmeli
- Rasyonun yeterince anyonik olup olmadığının kontrolü, idrar pH'sı ile değerlendirilir.
- Doğru bir şekilde anyonik rasyon tüketen ineklerde **idrar pH'sı 5,5-6,5** arasında olmalı
- İdrar örnekleri yemlemeden 2-4 saat sonra alınmalı

